

ЗАВОД ЗА ЗАШТИТУ ПРИРОДЕ СРБИЈЕ

Текући рачун: 840-518664-16, отворен код Управе за трезор ♦ ПИБ 106844260 ♦ Матични број 17798561 ♦ Шифра делатности 9104

СЕДИШТЕ
11070 Нови Београд
Др Ивана Рибара 91
тел 011 20 93 800
011 20 93 801
факс 011 20 93 867
beograd@zzps.rs

**РАДНА
ЈЕДИНИЦА У НИШУ**
18000 Ниш
Вожда Карађорђа 14
тел/факс 018 523 448
018 523 449
nis@zzps.rs

**ПРИШТИНСКА
РАДНА ЈЕДИНИЦА**
11070 Нови Београд
Др Ивана Рибара 91
тел 011 20 93 800
011 20 93 801
факс 011 20 93 867
beograd@zzps.rs

03 број 022-2876/3
датум 09.02.2015

МИНИСТАРСТВО ПОЉОПРИВРЕДЕ И ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

11070 НОВИ БЕОГРАД
ул. Омладинских бригада бр. 1

Предмет: Предлози за измену правног статуса заштите појединих дивљих врста Србији

У складу са договором са састанка који је поводом иницијативе за заштиту препелице и грлице одржан 27.1.2015. године у просторијама Министарства пољопривреде и заштите животне средине, Завод за заштиту природе Србије на основу члана 48. Закона о заштити природе („Службени гласник РС“, бр. 36/2009, 88/2010 и 91/2010-испр.) и члана 3. Правилника о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива („Службени гласник РС“, бр. 5/2010), предлаже следеће измене правног статуса:

1. Препелица (*Coturnix coturnix*) и грлица (*Streptopelia turtur*)

Предлог измене правног статуса:

- измена и допуна Прилога 1. и Прилога 2. Правилника о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених врста биљака животиња и гљива („Службени гласник РС“, бр. 5/2010), тако да се:
 - из Прилога 2. бришу речи: „грлица (*Streptopelia turtur*)“ и „препелица (*Coturnix coturnix*)“;
 - да се речи: „грлица (*Streptopelia turtur*)“ и „препелица (*Coturnix coturnix*)“ наведу у Прилогу 1, у редовима у табели који се односе на таксономске редове којима ове врсте птица припадају: за грлицу то су голубови (*Columbiformes*), односно за препелицу кокошке (*Galliformes*).
- измена Правилник о проглашењу ловостајем заштићених врста дивљачи („Службени гласник РС“, бр. 9/2012), на начин да се из члана 2, став 1, тачка 2.2. избришу речи: „грлица (*Streptopelia turtur*)“ и „препелица (*Coturnix coturnix*)“.

Образложење предлога за измену правног статуса

Процена угрожености: Европски статус тренда препелице означен је са Н (Depleted) – проређена. У периоду 1970-1990, у популацијама у Европи забележено је нагло опадање бројности, а у периоду 1990-2000. популације су карактерисале велике флукуације. У Србији се у периоду од 1990. до 2002. гнездило 8.000 -12.000 парова ове врсте. Стопа опадања броја парова у истом периоду је на националном нивоу износила 10-30%. Највећа бројност забележена је током летњих месеци, у периоду сеобе (од јула до септембра). Од 1970. Године, код више од две трећине популација забележено је опадање бројности за више од 20%, а половина целокупних популација у Европи опада за више од 50%. Од 43 Европске земље за које постоје подаци о гнежђењу и популацији, смањење или флукуације су забележене у 35. Укупно 81% броја свих гнездећих парова је подложно оваквом популационом тренду. Смањење или флукуација тренда ареала се бележе у 31 европској земљи, од 43 за које постоје подаци.

Бројност грлице у Србији је у периоду 1990-2002. процењена на 50.000-100.000 парова. Стопа опадања броја парова у истом периоду била је на националном нивоу 10-30%. Преовлађујући европски статус тренда означен је са D (Declining) – опадање, и у том статусу је била од 1970. до 2000. Индекс опадања бројности је алармантних -74% за период 1980-2011. Грлица се у Србији појављује крајем марта или почетком априла. Од средине 1970-их година, у већем делу ареала у Европи, популације континуирано опадају. Нагло или умерено смањење броја парова забележено је у 20 од 39 европских земаља за које постоје подаци о величини популације. У исто време, тренд величине гнездлишног ареала се нагло смањује у пет земаља, укључујући и оне са великом бројношћу и локалном густином парова, као што су Румунија, Бугарска или Шпанија.

На основу наведених података, а пре свега због дугогодишњег негативног популационог тренда, сматрамо да су популације препелице и грлице у Србији угрожене и да је неопходно унапредити њихову заштиту. Као додатан разлог неопходно је узети у обзир и неповољно стање њихових популација у већем делу Европе јер се ради о миграторним врстама.

Угрожшавајући фактори: основни угрожавајући фактори су нестанак оптималних станишта, промене пољопривредне праксе и заштите пољопривредних култура, уз прекомерну употребу пестицида, климатске промене, те неумерен лов. Мере заштите укључују потребу смањивања ефеката деловања угрожавајућих фактора. Лов у Европи и у Африци главни је, или један од главних разлога за опадање бројности обе врсте. У Србији је то је посебно изражено у периоду сеобе, који се поклапа са периодом јесење миграције птица из подручја гнежђења на северу и североистоку. Имајући у виду чињеницу да су управо та подручја у државама у којима је лов на ове врсте углавном забрањен (на подручју Европске Уније то су: Аустрија (осим једне савезне покрајине), Мађарска, Словачка, Чешка, Пољска, Немачка, Шведска, Финска, Данска, Естонија, Литванија и Летонија, према Директиви о птицама, неоправдан је даљи лов на препелицу и грлицу и у Србији.

Међународни статус и значај заштите: препелица и грлица су међународно значајне врсте, имајући у виду да у Европи имају неповољан статус заштите (SPEC 3: врсте које имају најзначајнији део ареала ван Европе, а које у Европи имају неповољан статус заштите). Будући да се, на основу члана 3. цитираног

Правилника о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива, за строго заштићене врсте проглашавају врсте које су „међународно значајне“, овај критеријум за предложене измене законског статуса овебе врсте је испуњен. Препелица и грлица су „заштићене врсте фауне“, и како такве налазе се у Анексу III Конвенције о заштити европске дивље флоре и фауне и природних станишта (Закон о потврђивању конвенције о заштити европске дивље флоре и фауне и природних станишта, „Сл. гласник РС, Међународни уговори“, бр. 102/2007). Номиналне подврсте обе врсте, која се срећу и у Србији, спадају и у таксоне које имају „неповољан статус очувања“, те се као такве налазе у Додатку II Конвенције о заштити миграторних врста (Закон о потврђивању Конвенције о заштити миграторних врста, „Сл. гласник РС – Међународни уговори“, бр. 102/2007).

Статус заштите у Европи: препелица и грлица заштићене су забраном лова у највећем броју земаља Европске Уније: у Белгији, Чешкој Републици, Данској, Немачкој, Естонији, Ирској, Литванији, Летонији, Луксембургу, Мађарској, Холандији, Пољској, Словенији, Словачкој, Финској, Шведској и Великој Британији. То укључује и забрану лова у деловима ареала у којима се гнезди део популације који прелеће преко Србије. Од земаља Европске Уније то су: Аустрија (део територије), Мађарска, Словачка, Чешка, Пољска, Немачка, Шведска, Финска, Данска, Естонија, Литванија и Летонија, према Директиви о птицама. Осим наведеног, цитирана Директива у члану 7, став 1. јасно наводи да је „угрожавање популација“ ловних врста на подручју њиховог ареала недопустиво чак и у земљама у којима се лове. За строго заштићене врсте у Србији проглашавају се врсте које су „међународно заштићене“, на основу члана 3. цитираног Правилника о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива, из чега произилази да је и овај критеријум за проглашавање препелице и грлице строго заштићеним врстама стручно и на задовољавајући начин испуњен.

Недостатак научног планирања газдовања препелицом и грлицом: бројно стање и план одстрела препелица и грлица у појединим ловиштима су параметри који су саставни део ловне основе, на основу члана 47, став 4. цитираног Закона о дивљачи и ловству. Ови параметри су саставни део и годишњег плана газдовања ловиштем (члан 78, став 2. истог Закона). Наведена два планска документа, у делу који се тиче одстрела препелица, не доносе се на основу претходно утврђене бројности, већ произвољно, без адекватног мониторинга и без обзира на немогућност газдовања популацијама као у случају седентарних врста. Наиме, Правилник о садржини и начину израде планских докумената у ловству («Сл. гласник РС», бр. 9/2012) у члану 24. прописује да се одговарајући саставни делови ловне основе, који се тичу управљања популацијама ловних врста дивљачи, односе нарочито на: «процену почетне бројности ловних врста дивљачи, оптималне бројности ловних врста дивљачи утврђених бонитирањем, план развоја популација ловних врста дивљачи за период важења ловне основе кроз израду динамике развоја популације за сваку врсту, на бази пројекције по старосним класама (подмладак, младе, средњедобне и зреле јединке), у квантитативном распону од утврђене минималне бројности те врсте за сваку ловну годину до оптималне бројности, са планом одстрела ловне дивљачи по полној, старосној и трофејној структури».

На исти начин се, у члану 40, истог цитираног Правилника о садржини и начину израде планских докумената у ловству, наводи да годишњи план садржи део који

се тиче управљања популацијама ловних врста дивљачи у ловној години, што се, између осталог, односи на: «врсте и бројно стање матичних фондова популација ловних врста дивљачи који су утврђени бројањем, на начин прописан Програмом, оптималне бројности популација ловних врста дивљачи, као и густине популација ловних врста дивљачи утврђених бонитирањем, план развоја популација ловних врста дивљачи у ловној години кроз израду динамике развоја популације за сваку врсту, на бази пројекције по старосним класама (подмладак, младе, средњедобне и зреле јединке), у квантитативном распону од утврђене минималне бројности те врсте до оптималне бројности, са планом одстрела ловне дивљачи по полној, старосној и трофејној структури».

Објективно газдовање препелицом и грлицом по одредбама цитираног Правилника није могуће. Препелица и грлица врсте птица које се у Србији лове у периоду сеобе, те да наведене параметре, који служе за израду ловне основе и годишњег плана, није могуће објективно утврдити ни у једном ловишту на начин на који је то могуће за врсте ловне дивљачи које нису мигранти. Није могуће објективно утврдити бројно стање матичног фонда препелица и грлица у периоду када се утврђује бројност осталих врста дивљачи (пре почетка репродукције), јер у том периоду препелице ни грлице на територију Србије још нису пристигле са сеобе. Такође, ни један корисник ловишта не практикује методолошки заснована орнитолошка истраживања густине популације и успеха гнезђења препелице ради добијања поменутих популационих параметара. Коначно, чак и када би та истраживања постојала, добијени популациони параметри не би били релевантни за израду ловне основе ни годишњег плана, будући да је се у периоду лова на препелице и грлице у Србији не лове птице из домаће (резидентне) популације у појединим ловиштима, него јединке које се у њима задржавају током миграције. Тиме је планирање ловног газдовања на законски предвиђен начин потпуно обесмишљено.

Замена препелице са строго заштићеном врстом правца (Црех црех): током лова на препелице, због коришћења истог станишта током миграције, веома су честа визуелне омашке у разликовању препелице и строго заштићене врсте правца. Као последица тога бивају често убијене јединке правца, који има одређене морфолошке сличности са препелицом.

Учестали недозвољени лов на препелицу у Србији: посебан проблем који се манифестује током организовања лова на препелицу у Србији представља употреба магнетофонских вабилица са љубавним зовом мужјака, забрањених чланом 76. Закона о дивљачи и ловству („Сл. гласник РС“ бр. 18/2010). Такође, коришћење одашиљача звука (магнетофони, касетофони, аудио рекордери и плејери и др.) који емитују звукове дозивања, бола или јављања/оглашавања забрањени су према члану 79. Закона о заштити природе („Сл. гласник РС“ бр. 36/2009, 88/2010 и 91/2010-испр.). Коришћење магнетофона забрањено је и према Закону о потврђивању Конвенције о очувању европске дивље флоре и фауне и природних станишта у Додатку IV („Сл. гласник РС - Међународни уговори“, бр. 102/2007). Употреба вабилица је добила карактер масовности. Према подацима добијеним са терена, око 90% препелица бива одстрелено сваке године на овај начин, што је недозвољени ниво, који популација ове врсте не може да поднесе.

Лов у периоду гнезђења: истичемо, такође и чињеницу да у деловима ареала у којима се налази и Србија, у августу сезона гнезђења још увек није завршена за одређени број парова ове врсте, што је повезано са климатским и прехрамбеним

условима. Узимајући ову чињеницу у обзир, напомињемо да цитирана Директива о заштити дивљих птица у чланку 7(4) забрањује лов на све птице у периоду гнежђења.

Немогућност легалног транспорта одстрелених птица у земље Европске уније: Велика већина одстрелених препелица намењена је транспорту у земље Европске уније. Дозвола за комерцијалне сврхе за транспорт одстрелених препелица и грлица у комерцијалне сврхе у Европску унију не може да буде добијена, у складу са Уредбом Савета бр. 228/97 од 9. Децембра 1996. о заштити врста дивље флоре и фауне регулацијом трговине њима (Council Regulation No, 338/97 of 9 December 1996 on the protection of species of wild fauna and flora by regulating trade therein). Као резултат тога, веома бројни случајеви илегалног покушаја транспорта одстрелених препелица забележени су на границама Србије и земаља Европске уније.

2. Сива чапља (*Ardea cinerea*) и велики вранац (*Phalacrocorax carbo*)

Тренутни статус у законодавству у Србији: Велики вранац и сива чапља у Србији су врсте ловне дивљачи на које је лов дозвољен током целе године, од 1. јануара до 31. децембра (члан 2. Правилника о проглашењу ловостајем заштићених врста дивљачи, „Сл. гласник РС“, бр. 9/2012). На основу прилога „Трајање ловне сезоне на ловостајем заштићене врсте дивљачи“ цитираног Правилника о проглашењу ловостајем заштићених врста, обе врсте су класификоване као „врсте које корисник ловишта може да лови искључиво ради спречавања штета у ловиштима на површини регистрованог рибњака и у ловиштима, у складу годишњим планом газдовања ловиштем“. Велики вранац и сива чапља се у Правилнику о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива налазе на Прилогу II – „Заштићене дивље врсте биљака, животиња и гљива“, са ознаком „Л“, што, како је наведено у напоменама које се налазе у истом Прилогу, значи да је реч о врсти „чији су статус и режим заштите регулисани прописима из области ловства“.

Статус у легислативи Европске уније: На основу члана 7. тачке 2. Директиве 2009/147/ЕС Европског парламента и Савета од 30. новембра 2009. о заштити дивљих птица (Directive 2009/147/EC of the European Parliament and of the Council of 30 November 2009 on the conservation of wild birds; даље: Директива о птицама), „врсте које су наведене у Додатку II, део А, могу да се лове на географском копненом и воденом подручју на коме се примењује ова Директива“. На основу члана 7, тачка 3. Директиве о птицама, „врсте које су наведене у Додатку II, део Б, могу да се лове само у државама чланицама у односу на које је то назначено“. У Додатку II, члану 7, ставовима 2. и 3. нису наведене врсте сива чапља и велики вранац из чега произлази да се не могу ловити као остале ловне врсте већ да оне подлежу општој заштити у складу са чланом 5. Директиве о птицама.

У контексту члана 1, Директива о птицама захтева, између осталог, од држава чланица „да успоставе општи систем заштите свих врста птица“ (члан 5). На основу члана 5, забрањено је:

- a. намерно убијање или заробљавање на било који начин,
- b. намерно уништавање или оштећивање њихових гнезда и јаја и уклањање њихових гнезда;
- ц. узимање њихових јаја из дивљине и држање тих јаја, чак иако су празна;

- д. намерно узнемиравање, нарочито током периода гнежђења и отхрањивања младунаца, уколико би узнемиравање било значајно имајући у виду циљеве Директиве,
- е. држање птица које је забрањено ловити и заробљавати.

Као и све дивље врсте које живе у природи на територијама чланица земаља Европске уније, велики вранац и сива чапља покривени су општим одредбама заштите из члана 5. Изузеци су могући само уколико су испуњени захтеви из члана 9, који дозвољава државама чланицама да начине изузетке од основних забрана из члана 5, али само уколико су сва следећа три услова испуњена:

- а. не постоји друго задовољавајуће решење;
- б. узет је у обзир један од разлога који су наведени у члановима 9(1)(а - ц);
- с. задовољени су технички захтеви из члана 9(2).

Државе чланице су у обавези да поднесу Европској комисији годишњи извештај о изузецима (члан 9, тачке 3. и 4. Директиве о птицама). У извештајима изузеци морају да буду потпуно оправдани у односу на све цитиране захтеве Директиве о птицама.

Предлог измене легислативе: Како би Директива о птицама била на одговарајући начин транспонована у односу на сиву чапљу и великог вранца, а с обзиром на образложену чињеницу да се ове врсте не могу сматрати ловном дивљачи, него да се њиховом популацијама мора управљати узимајући у обзир одредбе Директиву о птицама, предлажемо да се измени:

1. Правилник о проглашењу ловостајем заштићених врста, односно:
 - а. прилог „Трајање ловне сезоне на ловостајем заштићене врсте дивљачи“, на начин да се изоставе редови: „сива чапља (*Ardea cinerea*)“ и „велики корморан (*Phalacrocorax carbo*)“.
2. Правилник о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива („Службени гласник РС“, бр. 5/2010), односно:
 - а. Прилог II „Заштићене дивље врсте биљака, животиња и гљива“ на начин да се у напомени која се налази код врсте „сива чапља (*Ardea cinerea*)“ и „велики вранац (*Phalacrocorax carbo*)“ изостави ознака „Л“.
 - б. Додати нови члан Правилника који ће дефинисати услове под којима је могуће вршити контролу бројности наведене две врсте, а у складу са одредбама члана 9. Директиве о птицама.

3. Јастреб (*Accipiter gentilis*)

Тренутни статус у законодавству у Србији: јастреб је у Србији врста ловне дивљачи на коју је лов дозвољен током целе године, од 1. јануара до 31. децембра (члан 2. Правилника о проглашењу ловостајем заштићених врста). На основу прилога „Трајање ловне сезоне на ловостајем заштићене врсте дивљачи“ цитираног Правилника о проглашењу ловостајем заштићених врста, класификован је као „врста коју корисник ловишта може да лови искључиво ради спречавања штета у ловиштима на површини регистрованог рибњака и у ловиштима, у складу са годишњим планом газдовања ловиштем“. Јастреб се

налази на Прилогу II – „Заштићене дивље врсте биљака, животиња и гљива“, са ознаком „Л“, што, како је наведено у напоменама које се налазе у истом Прилогу, значи да је реч о врсти „чији су статус и режим заштите регулисани прописима из области ловства“.

На основу члана 22. став 1, а у вези са чл. 5. и 6. Конвенције о очувању европске дивље флоре и фауне и природних станишта, Република Србија изразила је резерву за јастреба, уз напомену да се „заштита неће примењивати на објектима за производњу пернате дивљачи и прихватилиштима“ (члан 3. Закона о потврђивању Конвенције о очувању европске дивље флоре и фауне и природних станишта, „Службени гласник РС – Међународни уговори“, бр. 102/2007.

Статус у легислативи Европске уније: На основу члана 7. тачке 2. Директиве 2009/147/ЕС Европског парламента и Савета од 30. новембра 2009. о заштити заштити дивљих птица (Directive 2009/147/EC of the European Parliament and of the Council of 30 November 2009 on the conservation of wild birds; даље: Директива о птицама), „врсте које су наведене у Додатку II, део А, могу да се лове на географском копненом и воденом подручју на коме се примењује ова Директива“. На основу члана 7, тачка 3. цитиране Директиве о птицама, „врсте које су наведене у Додатку ИИ, део Б, могу да се лове само у државама чланицама у односу на које је то назначено“. У Додатку II, који је цитиран у наведеном члану 7, у ставовима 2. и 3. није наведена врста јастреб, што искључује могућност да се она може ловити на територијама држава чланица Европске уније. Изузеци од опште заштите свих врста, која је Директивом о птицама предвиђена и за јастреба, односе се на примену члана 9, како је горе цитирано.

Предлог измене легислативе: Како би се транспоновала Директива о птицама у односу на јастреба, а с обзиром на образложену чињеницу да се ова врста не може сматрати ловном дивљачи, него да се њиховом популацијом мора управљати узимајући у обзир одредбе Директиве о птицама, Покрајински завод за заштиту природе предлаже да се измени:

1. Правилник о проглашењу ловостајем заштићених врста, односно:
 - a. Прилог „Трајање ловне сезоне на ловостајем заштићене врсте дивљачи“, на начин да се изостави ред: „јастреб кокошар (*Accipiter gentilis*)“.
2. Правилник о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива („Службени гласник РС“, бр. 5/2010), односно:
 - a. Прилог II „Заштићене дивље врсте биљака, животиња и гљива“ на начин да се у напомени која се налази код врсте „јастреб (*Accipiter gentilis*)“ изостави ознака „Л“.
 - b. Додати нови члан Правилника који ће дефинисати услове под којима је могуће вршити контролу бројности јастреба, а у складу са одредбама члана 9. Директиве о птицама.
3. Остале дивље врсте биљака и животиња

Иако на састанку није дискутовано о промени статуса осталих врста, сматрамо да би, уколико дође до покретања поступка измене Правилника о

ПРЕДЛОГ ЗА ЗАШТИТУ ПРИРОДЕ СРБИЈЕ

проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива, било неопходно размотрити и статус других врста за који сматрамо да је неодговарајући или да је неусаглашен са европским законодавством. Предлоге за измене статуса тих врста дајемо у табели у прилогу.

С поштовањем,

ДИРЕКТОР
Александар Драгишић

МИНИСТАРСТВО
ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ
И ПОЛИТИЦИ ПРИРОДЕ

11078 NOVI BEOGRAD
ул. Омладинских братама бр. 1

Достављено:
- Архива

Предмет: Предлог за измену правног статуса заштићених дивљих врста Србије.

У складу са задатком са састанка који је извршен министарственом заштитом животне средине и заштите животне средине одржан 27.1.2015. године у просторијима Министарства животне средине и заштите животне средине, Табела за заштиту природе Србије на основу члана 48 Закона о заштити природе („Службени гласник РС”, бр. 30/2014, 28/2014 и 9/2010-оглас.) и члана 3. Правилника о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива („Службени гласник РС”, бр. 30/10), предлаже следеће измене правног статуса:

1. Преносилац (*Colletes colletes*) и гљива (*Boletus edulis*)

Предлог измене правног статуса

1. измена 4. члана Прилога 1. и Прилога 2. Правилника о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених врста дивљих животиња и гљива („Службени гласник РС”, бр. 3/2010), тако да се:

а) из Прилога 2. бришу речи: „гљива (*Boletus edulis*)” и „преносилац (*Colletes colletes*)”;

б) се речи: „гљива (*Boletus edulis*)” и „преносилац (*Colletes colletes*)” наведу у Прилогу 1. у редовима у табели који се односе на таксономске једине којима две врсте ишица проналази: за гљиву то су гљубовик (*Colymbotripez*), а за преносилац кожњик (*Gambusia*).

2. измена Правилника о проглашењу пољског заштићених врста дивљих („Службени гласник РС”, бр. 9/2012), на начин да се из члана 2, став 1, тачка 1.2. бришу речи: „гљива (*Boletus edulis*)” и „преносилац (*Colletes colletes*)”.